

GLOBALNE BANKI SYSTEMOWO ISTOTNE I ICH ZNACZENIE DLA POLSKIEGO SEKTORA FINANSOWEGO

Katarzyna Parchimowicz*

<https://doi.org/10.18778/2391-6478.4.32.05>

GLOBAL SYSTEMICALLY IMPORTANT BANKS AND THEIR SIGNIFICANCE FOR THE POLISH FINANCIAL SECTOR

Abstract

The purpose of the article: The aim of this paper is to demonstrate relevance of global systemically important banks (G-SIBs) in the context of Polish financial sector. This aspect is often overlooked, as there are no G-SIBs based in Poland.

Methodology: Abovementioned aim is fulfilled by aims of providing an overview of the international characteristics and regulation of G-SIBs, describing the interrelations between these entities and institutions operating in the Polish market, and by showing how these connections can change the financial sector in Poland both directly and indirectly. The analysis is based on international standards on G-SIBs published by the Financial Stability Board and the Basel Committee on Banking Supervision, as well as on EU legal acts implementing these documents. Additional sources on the „indirect” functioning of G-SIBs in Poland encompass annual reports of the entities linked to them, management reports on their activities, as well as articles and Internet data.

Results of the research: G-SIBs influence Polish financial sector in several different ways. First, G-SIB-oriented regulation and supervision has an impact on Polish entities that are linked to them. Second, even indirect presence of G-SIBs is economically significant.

Keywords: global systemically important banks, Polish financial sector, systemic risk.

JEL Class: K22, K23, G21.

* Doktor, Katedra Bankowości i Globalnego Systemu Finansowego, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, e-mail: parchimk@uek.krakow.pl <https://orcid.org/0000-0003-3038-3885>.

WSTĘP

Globalne banki systemowo istotne (G-SIBs) to instytucje, które z racji swojej złożoności, wielkości aktywów, międzynarodowej działalności i licznych powiązań mogą stanowić zagrożenie dla stabilności finansowej na świecie. Przez ostatnie lata naukowcy, nadzorcy i ustawodawcy poświęcili im dużo uwagi. Często jednak przeważa złudne wrażenie, że G-SIBs nie wywierają znaczącego wpływu na systemy finansowe krajów, które nie są ich siedzibą. Warto sobie wówczas przypomnieć popularne porównanie Goldman Sachs do wielkiej krwiożerczej ośmiornicy, która jest wszędzie (Taibbi, 2010). Naturalnie G-SIBs odgrywają kluczową rolę w systemach finansowych krajów pochodzenia. Nie zmienia to jednak faktu, że odciskają piętno na sektorach finansowych wszystkich państw, w których prowadzą działalność. Jest to widoczne też na przykładzie Polski. Z racji tego, że żaden z polskich banków nie posiada statusu G-SIB, nie przywiązuje się wielkiej wagi do sytuacji prawnej czy faktycznej G-SIBs. Celem tego artykułu jest zbadanie, jak duże znaczenie mają te instytucje dla polskiego sektora finansowego, a także wskazanie obszarów, w których śledzenie ich unormowań i aktywności jest kluczowe.

W pierwszej części artykułu przedstawione zostaną informacje o G-SIBs i o globalnych standardach, które powinny zostać/zostały implementowane w kontekście tych instytucji. Obrazuje to skalę regulacyjnego wpływu, jaki posiadanie statusu G-SIB wywiera na dany podmiot. Następnie przeniesiemy się na grunt Unii Europejskiej. W tym paragrafie opisane zostaną regulacje wiążące unijne G-SIBs i tym samym mogące wywierać pośredni wpływ na banki w Polsce. Aby uniknąć powielania informacji o aspektach regulacyjnych, które dokładnie odwzorowują globalne standardy, analiza ta skupi się wokół różnic między tymi dwoma reżimami. W trzeciej części artykułu ukazane zostaną zależności między G-SIBs a instytucjami polskiego sektora finansowego. Opracowanie to zacznie się od największych banków w Polsce, ale obejmie też problematykę mniejszych podmiotów zależnych od G-SIBs. Finalnie, przeanalizowane zostanie znaczenie tych zależności dla polskiego sektora finansowego. W tym kontekście zarówno wpływ regulacyjny i nadzorczy, jak i ekonomiczny, zostaną wzięte pod uwagę. Artykuł zakończy podsumowanie.

1. GLOBALNE BANKI SYSTEMOWO ISTOTNE I MIĘDZYNARODOWE STANDARDY

G-SIBs, albo inaczej banki „zbyt wielkie, by upaść”¹, zostały uregulowane po Globalnym Kryzysie Finansowym, który obnażył zagrożenia związane z ryzykiem systemowym, czyli prawdopodobieństwem upadku całego systemu finansowego z powodu problemów jednej instytucji². Nadzorcy i ustawodawcy zrozumieli, że muszą

¹ Określenie „too big to fail” zostało spopularyzowane po kryzysie finansowym z 2008 roku. Zob. na przykład: Sorkin, 2009.

² Bardziej szczegółową definicję można znaleźć przykładowo w opracowaniu: IMF, BfIS, FSB, 2009.

zróżnicować przepisy znajdujące zastosowanie w stosunku do G-SIBs i te stosowane wobec małych i średnich banków działających bardziej lokalnie.

Na poziomie globalnym odpowiedzialność za utworzenie standardów dotyczących G-SIBs spadła na Komitet Bazylejski ds. Nadzoru Bankowego (KBNB) oraz na Radę Stabilności Finansowej (RSF). Te dwie instytucje w ramach zbioru dokumentów zwanego Bazyleą III stworzyły ramowy system regulacyjny dla G-SIBs, który następnie został implementowany przez poszczególne kraje członkowskie³.

System ten funkcjonuje w następujący sposób. Bazowe regulacje wiążą instytucje z tytułu posiadania licencji bankowej. Niektóre państwa wprowadzają pewne zróżnicowanie zależnie od wielkości aktywów banku, lub organu państwowego, który przyznał mu licencję⁴. Jednak dodatkowe, najbardziej restrykcyjne przepisy znajdują zastosowanie do banków, którym nadano status G-SIB na podstawie ujednoliconej metodologii. Pierwszą taką metodologię sformułował KBNB w 2011 roku. Obecnie obowiązuje jej zrewidowana wersja z 2018 roku. Według tej metodologii G-SIBs powinny być identyfikowane na podstawie pięciu głównych wskaźników: wielkości aktywów, wzajemnych powiązań, działalności transgranicznej, zastępowalności oraz złożoności⁵. RSF co roku analizuje dane w tym zakresie i publikuje listę banków⁶, które przekroczyły konkretne progi punktowe w wymienionych aspektach⁷. Zmiany na tej liście są w większości dość kosmetyczne, więc można traktować te instytucje jako G-SIBs w perspektywie długoterminowej, nie tylko rocznej. G-SIBs to w przeważającej mierze banki amerykańskie (np. JP Morgan Chase, Wells Fargo, Goldman Sachs) i europejskie (np. BNP Paribas, Deutsche Bank, UBS), choć w ostatnich latach również chińskie podmioty zaczęły przybierać na znaczeniu⁸.

Od 2012 roku lista tworzona przez RSF jest podzielona na kategorie mające odzwierciedlać „poziom systemowej ważności” danego banku. Konkretna kategoria odpowiada zalecanej przez KBNB wysokości dodatkowego bufora kapitałowego według zasady: im bardziej systemowo ważny bank, tym więcej wymaga się od niego kapitału. W ten sposób najbardziej systemowo istotne podmioty, takie

³ Standardy Komitetu są też często wdrażane w krajach, które nie mają swojego przedstawiciela w tej instytucji.

⁴ Takie zróżnicowanie można zaobserwować na przykład w Stanach Zjednoczonych, gdzie występuje gradacja restrykcji i rodzaju nadzoru ze względu na wielkość aktywów banku.

⁵ Każdy z tych pięciu wskaźników (oprócz rozmiaru aktywów) składa się z kilku podwskaźników. Przykładowo działalność transgraniczna obejmuje transgraniczne zobowiązania i transgraniczne roszczenia.

⁶ Ostatnia lista została opublikowana w listopadzie 2020 – FSB, 2020.

⁷ Oprócz tego wyniki punktowe mogą zostać dostosowane w ramach dyskrecjonalnych uprawnień Rady Stabilności Finansowej i krajowych organów do niej należących.

⁸ Według najnowszej listy cztery chińskie podmioty zasługują na status globalnie systemowo istotnych (na trzydzieści wszystkich pozycji na liście) – FSB, 2020.

jak JP Morgan, czy Citigroup, mają utrzymywać dodatkowy bufor kapitałowy równy 2% aktywów ważonych ryzykiem, podczas gdy BNP Paribas i Deutsche Bank powinny utrzymywać 1,5%, a Goldman Sachs, Wells Fargo czy Santander 1,0%⁹.

Na tych kategoriach zostały również oparte bardziej restrykcyjne standardy w kontekście limitów dźwigni. Według ostatniej nowelizacji Bazylei III (BCBS, 2017) G-SIBs muszą spełniać wymóg równy sumie 3% standardowego limitu dźwigni oraz połowy dodatkowego bufora kapitałowego ustalanego odpowiednio do poziomu systemowej ważności. Na przykład wspomniany powyżej JP Morgan powinien odnotować kapitał na poziomie co najmniej 4% (3+ 2/2) wszystkich aktywów. G-SIBs poddane są bardziej restrykcyjnym wymogom również w kontekście dużych ekspozycji. Według standardów bazylejskich ekspozycje między G-SIBs nie powinny przekraczać 15% kapitału Tier 1 (BCBS, 2016, punkt 16).

Z kolei Rada Stabilności Finansowej opublikowała standardy (FSB, 2014a, standardy 8–11) dotyczące G-SIBs w kontekście restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji (resolution)¹⁰. Podkreślono potrzebę utworzenia międzynarodowych zespołów zarządzania kryzysowego oraz podpisania umów o współpracy podczas resolution dla każdej takiej instytucji. Ponadto RSF sformułowała wymóg dotyczący przeprowadzania oceny możliwości zastosowania instrumentów resolution oraz tworzenia i weryfikacji planów naprawy oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. Rok później do tego systemu związanego z resolution G-SIBs dołożono kolejny, bardziej ilościowy aspekt – bufor Total Loss Absorbing Capacity (TLAC) (FSB, 2014b), który ma gwarantować zdolność absorpcji strat i pozwolić na przeprowadzenie procesu restrukturyzacji lub likwidacji. RSF zaleciła ustalanie poziomu TLAC osobno dla każdego G-SIB, jednocześnie podając sugerowane minimum – 16% aktywów ważonych ryzykiem oraz 6% aktywów liczonych w mechanizmie dźwigni¹¹.

Status G-SIB implikuje również bardziej zindywidualizowane i restrykcyjne podejście nadzorcze. KBNB oraz RSF zgodnie podkreślają rolę stress testów w kontekście G-SIBs oraz wskazują na potrzebę dostosowania nadzoru do profilu ryzyka i systemowej ważności danej instytucji (BCBS, 2018a; FSB, 2010; BCBS,

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ten polski termin jest formalnym tłumaczeniem resolution w polskiej wersji językowej dyrektywy BRRD (Bank Recovery and Resolution Directive): Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiająca ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/EU oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012, (Dz.Urz. L 173 z dnia 12.06.2014, s. 190) ze zm.

¹¹ Od 2022 stosowane będą wyższe wymogi TLAC – 18% dla wskaźnika ważonego ryzykiem i 6,75% w kontekście dźwigni.

2012). Widoczne są też pewne tendencje centralizacyjne w kontekście nadzoru G-SIBs oraz inicjatywy współpracy między krajowymi organami podobne do tych związanych z resolution (BCBS, 2014a).

2. REGULACJE GLOBALNYCH BANKÓW SYSTEMOWO ISTOTNYCH W UNII EUROPEJSKIEJ

Jednakże, jak wskazano powyżej, standardy opublikowane przez międzynarodowe organizacje pokroju KBNB i RSF wymagają implementacji na poziomie regulacji krajowych lub regionalnych. Dlatego też na potrzeby tego opracowania istotne są uregulowania tych podmiotów obowiązujące w Unii Europejskiej.

Prawodawca unijny bardzo skrupulatnie wdrożył standardy globalne do porządku prawnego UE (Chiu i Wilson, 2019). W przeważającej mierze odbiegają one znacząco od regulacyjnego minimum zaproponowanego przez KBNB i RSF. Dodatkowy bufor kapitałowy dla G-SIBs jest wyznaczany w ten sam sposób¹², wprowadzono analogiczne zwiększenie limitu dźwigni¹³, a także identyczny limit dużych ekspozycji między G-SIBs¹⁴. Można jednak zaobserwować pewne różnice między standardami KBNB i RSF oraz aktami wdrażającymi je w UE.

Po pierwsze, w kontekście nadawania statusu G-SIBs przewidziano dwie procedury determinujące systemową ważność. Pierwsza z nich służy zidentyfikowaniu istotnych instytucji (significant institutions – SIs) i jej rezultatem jest objęcie SIs nadzorem Europejskiego Banku Centralnego (EBC), a konkretnie Jednolitego Mechanizmu Nadzorczego (JMN). Decydującymi wskaźnikami w tym zakresie są wielkość, znaczenie dla gospodarki Unii lub dowolnego uczestniczącego

¹² Art. 131 ust. 4 CRD (Capital Requirements Directive): Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (Dz.Ur. L 176 z dnia 27.06.2013, s. 338), ze zm.

¹³ Art. 1(46) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/876 z dnia 20 maja 2019 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wskaźnika dźwigni, wskaźnika stabilnego finansowania netto, wymogów w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych, ryzyka kredytowego kontrahenta, ryzyka rynkowego, ekspozycji wobec kontrahentów centralnych, ekspozycji wobec przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania, dużych ekspozycji, wymogów dotyczących sprawozdawczości i ujawniania informacji, a także rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Ur. L 150/1 z dnia 07.06.2019). Ten przepis wejdzie w życie w 2023. Wprowadzono nim zmianę do art. 92 CRR (Capital Requirements Regulation): Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Ur. L 176 z dnia 27.06.2013, s. 1).

¹⁴ Art. 1(97) Rozporządzenia 2019/876 zmieniający art. 395 CRR – ten artykuł wszedł w życie w czerwcu 2021.

(w JMN – K.P.) państwa członkowskiego oraz istotność działalności transgranicznej¹⁵. Druga procedura stanowi odzwierciedlenie koncepcji KBNB i RSF. Posługuje się dokładnie tymi samymi wskaźnikami systemowej ważności, jak metodologia opracowana przez KBNB: wielkością, zastępowalnością, złożonością, transgraniczną działalnością oraz powiązaniem instytucji z systemem finansowym¹⁶. Globalne instytucje systemowo ważne (global systemically important institutions – G-SIIs) identyfikowane za pomocą tej procedury są związane bardziej restrykcyjnymi wymogami kapitałowymi, ekspozycyjnymi czy dotyczącymi restrukturyzacji.

Po drugie, do unijnego systemu wymogów kapitałowych wprowadzono dwa bufor nieobjęte standardami bazylejskimi – bufor ryzyka systemowego oraz bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym (other systemically important institution – O-SII). Mają one znaczenie w kontekście bufora G-SII, ponieważ wchodzi z nim w interakcje. Gdy G-SII jest jednocześnie uznany za O-SII, obowiązuje wyższy z wymogów. Z kolei bufor ryzyka systemowego wiąże obok nich¹⁷. W rezultacie, mimo określenia bufora G-SII według podkategorii systemowej ważności, czyli tak samo jak w przypadku metodologii KBNB, sytuacja kapitałowa unijnych G-SIBs jest bardziej skomplikowana niż zapowiadały to globalne standardy.

Po trzecie, unijny prawodawca wyprzedził globalne organizacje w kwestii utworzenia swoistej warstwy kapitałowej przeznaczonej na absorbowanie strat podczas procesu resolution. Jeszcze zanim RSF opublikowało opracowanie standardu TLAC, w UE wprowadzono minimalny wymóg funduszy własnych i kwalifikowanych zobowiązań (minimum requirement for own funds and eligible liabilities – MREL)¹⁸. Jest on ustalany indywidualnie dla każdej instytucji. Początkowo wymóg ten był niezależny od systemowej ważności. Dopiero niedawno poprawiono brak wyszczególnienia podmiotów systemowo istotnych w tym aspekcie i wprowadzono „MREL dla G-SIBs”. Został on ustalony dokładnie na

¹⁵ Art. 6 ust. 4 SSMR (Single Supervisory Mechanism Regulation): Rozporządzenia Rady (UE) NR 1024/2013 z dnia 15 października 2013 r. powierzające Europejskiemu Bankowi Centralnemu szczególne zadania w odniesieniu do polityki związanej z nadzorem ostrożnościowym nad instytucjami kredytowymi (Dz.Urz. L 287/63 z dnia 29.10.2013), ze zm. Ponadto za istotną instytucję musi zostać uznany podmiot, który spełnia którykolwiek z poniższych warunków: całkowita wartość ich aktywów przekracza 30 mld EUR; stosunek całkowitej wartości ich aktywów do PKB uczestniczącego państwa członkowskiego siedziby przekracza 20%, chyba że całkowita wartość ich aktywów jest niższa niż 5 mld EUR; w następstwie powiadomienia, w którym dany właściwy organ krajowy stwierdza, że uznaje taką instytucję za instytucję o istotnym znaczeniu dla gospodarki krajowej, EBC podejmuje – po przeprowadzeniu wszechstronnej oceny, w tym oceny bilansu, tej instytucji kredytowej – decyzję potwierdzającą takie znaczenie. Art. 6 ust. 4 SSMR.

¹⁶ Art. 131 ust. 2 CRD.

¹⁷ Art. 131 ust. 14 i 15 CRD.

¹⁸ Art. 45 i 45c BRRD.

tym samym poziomie, co TLAC¹⁹, tym samym niwelując w tym zakresie różnice między systemem bazylejskim a unijnym.

Finalnie, w UE precyzyjnie wdrożono dość ogólne globalne standardy dotyczące międzynarodowej współpracy między organami nadzorczymi. Mianowicie do systemu prawnego wprowadzono instytucje kolegiów nadzorczych²⁰, a także kolegiów ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji²¹. Co do zasady, te pierwsze składają się z organów nadzorczych państw przyjmujących i państw siedziby danej instytucji, a te drugie z organów resolution, nadzorczych, przedstawicieli banków centralnych oraz ministerstw finansów. Mimo że instytucje te nie są tworzone jedynie dla podmiotów o statusie G-SIB, to odgrywają najistotniejszą rolę właśnie w kwestiach nadzoru i resolution tych banków jako najbardziej aktywnych międzynarodowo i rozsianych nie tylko w krajach UE, ale na całym świecie.

Podsumowując, unijne G-SIBs muszą przestrzegać bardziej restrykcyjnych przepisów w zakresie wymogów kapitałowych, dźwigni, dużych ekspozycji oraz MREL. Ponadto są poddane specjalnemu reżimowi nadzorczemu oraz restrukturyzacyjnemu, opartemu na współpracy międzynarodowej w ramach działalności tzw. kolegiów.

3. POLSKI SEKTOR FINANSOWY A G-SIBs

W Unii Europejskiej jest osiem instytucji zakwalifikowanych jako G-SII: Deutsche Bank, Santander, Unicredit, Groupe BPCE, BNP Paribas, Société Générale, Crédit Agricole oraz ING. Żadna z nich nie posiada siedziby w Polsce, a zatem w polskim sektorze bankowym nie ma ani jednego G-SIB. Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) jednak zidentyfikowała 10 innych instytucji o znaczeniu systemowym, a konkretnie: PKO BP, Santander Bank Polska, Bank Pekao, mBank, ING, Bank Handlowy, BNP Paribas Bank Polska, Bank Polskiej Spółdzielczości oraz SGB-Bank (KNF, 2020). Dla każdego z nich został wyznaczony dodatkowy bufor O-SII, ale oprócz tego nie obowiązują tych instytucji żadne dodatkowe wymogi na kształt tych wiążących G-SII. Jeśli zatem najbardziej znaczące banki w Polsce nie są zobligowane do przestrzegania restrykcji związanych z systemową ważnością w skali globalnej, mogłyby się wydawać, że tego rodzaju regulacje nie mają żadnego wpływu na polski sektor bankowy. Analogicznie, można by traktować polski rynek jako odizolowany od potencjalnych skutków istnienia G-SIBs w danej jurysdykcji. Jednakże głębsza analiza pokazuje, że taki wniosek byłby błędny.

¹⁹ Do 31 grudnia 2021 obowiązują poziomy 16% aktywów ważonych ryzykiem oraz 6% całkowitej ekspozycji (art. 495 BRRD). Od 1 stycznia 2022 wejdą w życie wymogi 18% aktywów ważonych ryzykiem oraz 6% całkowitej ekspozycji (art. 92a CRR).

²⁰ Art. 116 CRD.

²¹ Art. 88 BRRD.

3.1. Zależności

Podczas Globalnego Kryzysu Finansowego przekonano się, jak bardzo światowy system finansowy jest połączony, jak działania instytucji na jednym kontynencie mogą wpłynąć na wypłacalność innego podmiotu na drugim, jak decyzje o przesunięciu kapitału mogą oddziaływać na lokalne sektory bankowe (Tooze, 2018; Blinder, 2013). Dziś, ponad 10 lat od kryzysu, wzajemne połączenia tego typu dalej funkcjonują i scalają system finansowy. Podobnie jest w przypadku polskiego sektora bankowego i G-SIBs. Mimo braku takiej instytucji w Polsce, zależności między polskimi instytucjami a międzynarodowymi, systemowo istotnymi podmiotami finansowymi nie powinny być pomijane.

Przede wszystkim wpływy są widoczne wśród najbardziej znaczących instytucji bankowych na polskim rynku. Według danych z 4 stycznia 2021 największymi bankami w Polsce ze względu na wielkość aktywów są kolejno PKO BP, Bank Pekao, Santander Bank Polska, ING Bank Śląski, mBank, BNP Paribas, Bank Millennium, Alior Bank, Citi Handlowy oraz Getin Noble Bank (Zadłużenia.com). Spośród tych dziesięciu instytucji aż cztery są zależne od zagranicznych G-SIBs.

Santander Bank Polska należy do hiszpańskiej grupy finansowej Banco Santander Group. Do przejścia polskiego Banku Zachodniego WBK doszło w 2011 roku, w 2013 Banco Santander kupił Kredyt Bank i z połączenia tych instytucji powstał trzeci największy bank w Polsce. Pięć lat później przemianowano ten podmiot na Santander Bank Polska, nie pozostawiając złudzeń co do zagranicznego właściciela banku. Obecnie Polska jest czwartym krajem europejskim (po Wielkiej Brytanii, Hiszpanii i Portugalii) stanowiącym bardzo istotny element w strukturze zysków całej grupy (Banco Santander, 2021: 26). Santander oferuje szeroko pojęte usługi bankowe, ale też ubezpieczeniowe i inwestycyjne.

ING Bank Śląski również pozostaje pod wpływem instytucji o statusie G-SIBs. W 1996 roku właścicielem większościowym Banku Śląskiego została holenderska grupa ING. Po fuzji z oddziałem ING Banku w Warszawie całą instytucję przemianowano na ING Bank Śląski. Grupa ING definiuje Polskę jako jeden z rynków wzrostu i stopniowo zwiększa swoją bazę klientów w tym kraju (ING Groep Annual Report 2019, 2021: 42). Bank ten specjalizuje się głównie w działalności detalicznej.

BNP Paribas Bank Polska również stanowi część globalnej grupy – BNP Paribas. W 2014 roku grupa ta przejęła Bank Gospodarki Żywnościowej. W 2015 połączono BGŻ z polskim oddziałem BNP i powstał BGŻ BNP Paribas. Dopiero w marcu 2019 roku usunięto część „BGŻ” z nazwy. Obecnie BNP Paribas Polska jest szóstym największym bankiem w Polsce i ma prawie 4 miliony klientów. Oferuje produkty dla klientów indywidualnych i dla firm, ze szczególnym uwzględnieniem przedsiębiorstw w sektorze rolniczym i produkcji żywności.

Jednakże nie tylko europejskie G-SIBs kontrolują istotne dla polskiego sektora bankowego instytucje. Citi Handlowy powstał w wyniku fuzji Banku Handlowego i Citibanku Polska. Większościowym właścicielem powstałej instytucji jest Citigroup, a dokładniej Citibank Overseas Investment Corporation, podlegająca instytucji bankowej w strukturze tej grupy, Citibank, N.A., z siedzibą w Stanach Zjednoczonych. Ze względu na to powiązanie Citi Handlowy jest zależny od amerykańskiego G-SIBs. Podobnie jak większość grupy Citi polski Citi Handlowy dąży do modelu banku uniwersalnego, świadcząc usługi detaliczne i inwestycyjne.

Korelacje wyżej opisanych banków z G-SIBs mogą się wydawać oczywiste, choćby ze względu na nazewnictwo. Jednakże kontrola nad największymi bankami w Polsce to nie jedyna forma obecności G-SIBs w polskim sektorze finansowym. Istnieje również wiele mniejszych instytucji należących do tych globalnych finansowych konglomeratów. Przykładowo, Santander Consumer Bank również należy do Banco Santander, a jest podmiotem niezależnym od Santander Bank Polska. Także BNP Paribas kontroluje inne spółki poza grupą kapitałową BNP Paribas Bank Polska, na przykład: BNP Paribas Lease Group Sp. z o.o., Arval Service Lease Polska Sp. z o.o., BNP Paribas Cardiff w Polsce, BNP Paribas Faktoring Sp. z o.o., BNP Paribas Real Estate Poland Sp. z o.o. (BNP Paribas Polska, 2020). W formie kilku mniejszych spółek na rynku polskim działa też inwestycyjnie zorientowany G-SIB Société Generale (2021). Francuską trójkę G-SIBs zamyka Crédit Agricole ze swoim polskim bankiem. Jedyne niemiecki G-SIB, Deutsche Bank AG, też funkcjonuje w Polsce. Oddział Deutsche Bank Polska specjalizuje się jednak w bankowości inwestycyjnej i korporacyjnej, bo w 2018 roku sprzedał wydzieloną działalność detaliczną Santanderowi. Także jedyny włoski G-SIB UniCredit jest obecny na rynku polskim pod postacią spółki UniCredit Services. Jej działalność skupia się na rozwijaniu usług pomocniczych i technologii dla międzynarodowych produktów finansowych UniCredit (2021). Z globalnych banków systemowych z siedzibami w UE, jedynie hiszpański BBVA i francuska grupa BPCE nie funkcjonują w Polsce.

Oprócz Citigroup, które kontroluje jeden z największych banków w naszym kraju, także inne amerykańskie G-SIB działają na polskim rynku. W 2017 również JP Morgan Chase ogłosił decyzję o utworzeniu swojego centrum finansowego w Warszawie. JP Morgan Poland Services rozwija się stosunkowo wolno, ale nie ma żadnych informacji o rezygnacji z ekspansji na rynku polskim (Siemionczyk, 2018). Za to bardzo pręźnie działa biuro Goldman Sachs Poland Services, również skupiające się na rozwiązaniach technologicznych, analizie ryzyka oraz operacjach skarbowych (Goldman Sachs, 2021). Morgan Stanley z kolei z biura w Warszawie „wspiera swoich klientów w ich inwestycjach w centralnej i wschodniej Europie” (Morgan Stanley Poland, 2012). MS otworzył w Polsce centrum skupione wokół działalności ściśle inwestycyjnej i doradczej. Na przykład doradzał

w przejściu BZ WBK przez Santander. Obsługę inwestycji w jeszcze szerszym zakresie oferuje także State Street Polska, którego pracownicy w Krakowie i w Gdańsku zapewniają między innymi „kompletną księgowość funduszy inwestycyjnych, obsługę instrumentów pochodnych, wycenę papierów wartościowych, sporządzanie sprawozdań finansowych oraz administrację funduszami hedgingowymi” (State Street in Poland, 2021). Kolejny największy bank depozytariusz na świecie, BNY Mellon, również posiada w Polsce jedno ze swoich Globalnych Centrów Usług, oferujących kompleksowe usługi zarządzania aktywami. Jedynymi amerykańskimi G-SIBs nieobecnymi na polskim rynku są Wells Fargo i Bank of America²².

3.2. Znaczenie G-SIBs dla polskiego sektora finansowego

Obecność G-SIBs w polskim świecie usług finansowych jest niezaprzeczalna. Przybiera co prawda różne formy, od dużych oddziałów poprzez mniejsze centra usługowe, ale nie należy jej lekceważyć. Wpływy G-SIBs uwidaczniają się w dwóch obszarach: po pierwsze, konsekwencji regulacyjnych i nadzorczych, ale także potencjalnych skutków gospodarczych.

3.2.1. ZNACZENIE REGULACYJNE I NADZORCZE

W kontekście regulacyjnym można wyróżnić trzy obszary, w których powiązania z G-SIBs mają szczególne znaczenie: dodatkowe bufony kapitałowe oraz zastrzeżone limity dźwigni, wymóg MREL oraz aspekt ograniczania dużych ekspozycji.

Na pierwszy rzut oka unormowania kapitałowe G-SIBs nie powinny mieć wpływu na pozycje kapitałowe jednostkowych instytucji w grupie, na przykład banków typu Santander Polska. Mianowicie, w Polsce wszystkie instytucje powiązane z G-SIBs są związane buforami innej instytucji o znaczeniu systemowym, ustalonymi corocznie przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF, 2020)²³. Santander Polska ma utrzymywać dodatkowe 0,75% kwoty ekspozycji na ryzyko, ING 0,5%, a Citi Handlowy oraz BNP 0,25%²⁴. Z kolei G-SIBs mają obowiązek spełniać dodatkowy bufor G-SII²⁵. Dublowaniu się tych dwóch wymogów ma niejako zapobiegać art. 131 ust. 8 CRD. Ogranicza on wysokość bufora O-SII dla instytucji zależnych od G-SII.

²² BoA posiadał oddział w Polsce, ale w 2003 roku przejął go Santander Consumer Bank.

²³ Art. 131 ust. 5 oraz 5a CRD.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Gdy G-SIB jest desygnowany jednocześnie jako G-SII i O-SII, to obowiązuje wyższy z nich i to praktycznie zawsze będzie G-SII. Art. 131 ust. 14 CRD.

Jednakże nie należy zapominać, że wymogi kapitałowe wiążą G-SIBs na poziomie skonsolidowanym (a więc realnie znajdują zastosowanie do całej grupy). Bufor G-SII, czy bardziej restrykcyjne wymogi dotyczące limitów dźwigni, które mają wejść w życie w przyszłości, mogą powodować swoiste przenoszenie ciężaru kapitałowego w dół struktury korporacyjnej, niezależnie od tego, jaki bufor znajduje „formalnie” zastosowanie do danego podmiotu. Oczywiście, transfer ciężaru kapitałowego będzie zależał od organizacji konkretnej firmy, zależności między poszczególnymi jej częściami, a także od unormowania przepływów kapitału między jednostkami wchodzącymi w skład grupy. Nie można jednak zignorować potencjalnego wpływu, jaki powiązania z G-SIBs mogą wywrzeć na podmioty finansowe w Polsce, i to nie tylko na te o statusie O-SII, ale także na mniejsze centra usługowe bez licencji bankowej (jak np. BNY Mellon, State Street)²⁶.

Również w kontekście wymogu MREL zależność od globalnych konglomeratów ma istotne znaczenie. Jest to widoczne na przykładzie BNP Paribas Polska (BNP Paribas Polska, 2020: 28), którego poziom MREL został ustalony ze względu na strategię przymusowej restrukturyzacji obraną przez globalną grupę BNP. Również ze względu na ten fakt w procesie decyzyjnym brała udział Jednolita Rada ds. Restrukturyzacji i Uporządkowanej Likwidacji, jak i organy restrukturyzacyjne innych państw. Także końcowy poziom wymogu MREL, 16% sumy funduszy własnych i zobowiązań ogółem, wskazuje na kopiowanie ilości awaryjnego kapitału sugerowanej dla G-SIBs.

Powiązania z G-SIBs są dodatkowo szczególnie istotne w kontekście limitu dużych ekspozycji. Obecnie w UE obowiązuje ogólny limit 25% kapitału lub 150 milionów euro²⁷. Od czerwca 2021 będzie obowiązywał specjalny bardziej restrykcyjny wymóg dotyczący ekspozycji między G-SIBs – 15%. Niezależnie od poziomu, limit dotyczy ekspozycji wobec „klienta lub grupy powiązanych klientów”²⁸. Grupa powiązanych klientów jest definiowana albo przez pryzmat kontroli jednej instytucji nad drugą, albo ze względu na wzajemne powiązania. Europejski Urząd Nadzoru Bankowego sprecyzował to pojęcie (EBA, 2017) i zdecydowanie polskie spółki G-SIBs spełniają kryteria kontroli albo wzajemnych powiązań. Dlatego też ich ekspozycje są pośrednio determinowane przez ekspozycje całych międzynarodowych grup bankowych. Ich relacje finansowe są bowiem wliczane „do puli” ekspozycji podmiotów je kontrolujących. Kiedy wejdzie w życie dodatkowy wymóg dotyczący ekspozycji między G-SIBs, oprócz oczywistej zmiany poziomu limitu będzie to miało znaczenie dla konkretnych relacji na rynku polskim

²⁶ Analiza szersza regulacji amerykańskich, czy wpływu nadzorczego Rezerwy Federalnej nie jest możliwa przy wymaganej objętości opracowania. Należy jednak podkreślić, że znaczenie to kształtuje się podobnie do unijnych aspektów regulacyjnych.

²⁷ Art. 395 CRR.

²⁸ Art. 395 ust. 1 CRR.

– BNP Paribas Polska, Santander Bank Polska oraz ING Bank Śląski będą musiały kontrolować wzajemne zależności.

Powiązania instytucji finansowych w Polsce z G-SIBs także wpływają na ich sytuację nadzorczą. Nie są one co prawda nadzorowane przez EBC w ramach JMN, ale ta zależność wywiera skutki w innych aspektach nadzorczych. Po pierwsze, tak jak przy buforach kapitałowych, bufory P2R nakładane na G-SIBs w rezultacie ewaluacji Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) mogą doprowadzać do transferu ciężarów kapitałowych w dół struktury. Po drugie, KNF należy do kolegów nadzorczych i ma podpisane porozumienia nadzorcze w związku z przynależnością poszczególnych instytucji do międzynarodowych grup bankowych. Mianowicie, spośród unijnych G-SIBs, umowy te zostały zawarte w ramach kolegium BNP Paribas, Deutsche Banku, Crédit Agricole, Société Generale, Banco Santander oraz ING (KNF, 2021). Oprócz ogólnych zobowiązań współpracy, wymiany informacji, wzajemnej pomocy i raportowania, porozumienia te zobowiązują KNF do przeprowadzania swoistej cząstkowej analizy SREP, która stanowi część końcowej ewaluacji przeprowadzanej przez EBC.

3.2.2. ZNACZENIE EKONOMICZNE

Podmioty związane z G-SIBs i funkcjonujące w Polsce zdecydowanie odczuwają regulacyjny i nadzorczy wpływ swojej przynależności do globalnych konglomeratów. Ich związek z tymi gigantami ma jednak również duże znaczenie ekonomiczne. W tym zakresie można wyróżnić makroekonomiczne zalety i wady obecności tych instytucji w Polsce.

Zaczynając od zalet, warto wspomnieć o wpływie na polski rynek pracy w sektorze finansowym. Mimo że to banki z polskim kapitałem zajmują czołowe miejsca wśród instytucji tego typu w Polsce, to zagraniczne podmioty tak naprawdę definiują i kształtują zatrudnienie w zawodach związanych z finansami. Instytucje powiązane z G-SIBs nie tylko zatrudniają rzesze profesjonalistów²⁹, ale też ich kształcą w ramach różnych projektów na różnych etapach edukacji, od szkoły podstawowej po uniwersytety (także te trzeciego wieku). BNP Paribas od jesieni 2020 prowadzi Misję Edukacja, obejmującą wykłady w szkołach, webinary dla seniorów, czy serię podcastów (BNP Paribas Bank Polska, 2021: 182). Santander Polska bierze udział w ogólnoswiatowym projekcie Banco Santander – Santander Universidades, w ramach którego studenci mogą otrzymać stypendia naukowe i uczestniczyć w kursach online (Santander Polska, 2021: 185). Podobne zaangażowanie wykazują również banki ING (2020) czy Citi Handlowy (2021).

²⁹ Przykładowo BNP Paribas (sam Bank) zapewnia blisko 9 000 pełnych etatów (BNP Paribas, 2021). Przez Santander Bank jest zatrudnionych ponad 10 000 osób (Santander Polska, 2021).

Dodatkowo, podmioty te tworzą możliwości w wielu polskich miastach, nie skupiając się jedynie na stolicy. State Street posiada biura w Krakowie i Gdańsku, a BNY Mellon wybrał sobie Wrocław na główne centrum działalności w Polsce. Jak w każdej gospodarce, obecność zagranicznych firm stwarza konkurencję dla banków z państwowym kapitałem, zmusza je do doskonalenia się i rozwoju, a także niweluje ich dominację³⁰.

Jeśli chodzi o potencjalne problemy czy negatywne skutki spowodowane przez podmioty finansowe zależne od G-SIBs, to zdecydowanie największe znaczenie mają ekspozycje finansowe wobec podmiotu dominującego. Podczas Globalnego Kryzysu Finansowego takie połączenia doprowadziły na skraj upadku wiele instytucji w Europie i na świecie (Lybeck, 2016). Mimo że od tamtego czasu wprowadzono wiele ulepszeń regulacyjnych, by zapobiec podobnym problemom, zagrożenie tego typu wciąż istnieje. U niektórych z instytucji zależnych, na przykład u Santander, zarówno należności, jak i zobowiązania wobec podmiotów dominujących rosły w ostatnich latach (Santander Bank Polska, 2021: 119). Taka tendencja zwiększa skalę potencjalnych problemów w momencie zachwiania się stabilności danego G-SIB.

PODSUMOWANIE

Globalne banki systemowo istotne stały się przedmiotem międzynarodowych standardów i krajowych regulacji po Globalnym Kryzysie Finansowym. Rada Stabilności Finansowej i Bazylejski Komitet ds. Nadzoru Bankowego opublikowały liczne dokumenty tworzące system zasad niwelujących zagrożenie, które G-SIBs mogą stwarzać, ze względu na swoją systemowość. Oprócz sposobu de-sygnacji tych instytucji, opracowano także specjalny bufor kapitałowy, dodatkowe limity dźwigni, ograniczenie dużych ekspozycji między G-SIBs, a także wymóg TLAC związany z sytuacjami kryzysowymi. Również w zakresie restrukturyzacji i nadzoru G-SIBs powinny przestrzegać przepisów szczególnych. Standardy te, z pewnymi różnicami zostały wdrożone do systemu prawa Unii Europejskiej. Obowiązują one zatem unijne G-SIBs i mogą wywierać wpływ na sytuację instytucji w Polsce.

Polski sektor finansowy jest bowiem ściśle związany z G-SIBs, mimo braku takowych podmiotów w naszym kraju. Mianowicie, aż cztery największe polskie banki stanowią część konglomeratów międzynarodowych G-SIBs. Ponadto, te międzynarodowe instytucje działają na rynku polskim za pośrednictwem mniej-

³⁰ Dążenie do upaństwowienia sektora bankowego jest dość widoczne w ostatnich latach i postrzegane jako zagrożenie. Business Insider Polska, 2020.

szych podmiotów finansowych bez licencji bankowej – takich jak centra usługowe BNY Mellon i State Street, czy szeroki zakres usług ubezpieczeniowych oferowany przez BNP Paribas.

Rezultatem tych licznych zależności jest znaczący wpływ, jaki unormowanie i funkcjonowanie G-SIBs ma na polski sektor finansowy – zarówno w aspekcie regulacyjnym oraz nadzorczym, jak i gospodarczym. Po pierwsze, przepisy kapitałowe, czy te dotyczące TLAC/MREL, wiążące G-SIBs bezpośrednio, mają znaczenie dla ich oddziałów w Polsce. Również limity dużych ekspozycji determinują w pewnym stopniu decyzje finansowe podmiotów w tym kraju. W kontekście nadzorczym, KNF jest zobowiązany do współpracy w ramach kolegiów nadzorczych, by umożliwić kompleksowy nadzór nad całością międzynarodowych grup G-SIBs. Po drugie, podmioty te kształtują polski rynek finansowy, tworząc liczne miejsca pracy w finansach, prowadząc projekty edukacyjne, a przede wszystkim ożywiając sektor finansowy i stanowiąc konkurencję dla podmiotów z kapitałem państwowym. W związku z powyższym, nawet „pośrednia” obecność G-SIBs w sektorze finansów w Polsce stanowi wartość nie do przecenienia. Nie ma na razie perspektyw na to, by jeden z rodzimych banków zyskał miano G-SIB, ale przygotowanie do ewentualnego bezpośredniego stosowania szczegółowych uregulowań na pewno nie pójdzie na marne. Działalność tych banków, a także ich unormowanie, powinny być przedmiotem zainteresowania i analiz, jako kluczowe również dla polskiego rynku finansowego.

BIBLIOGRAFIA

- Banco Santander, (2021). *Annual Report 2020*, <https://www.santander.com/content/dam/santander-com/en/documentos/informacion-privilegiada/2021/02/hr-2021-02-03-informe-financiero-folleto-cuarto-trimestre-2020-en.pdf> [dostęp 07.03.2021].
- BCBS, (2011), *Global systemically important banks: Assessment methodology and the additional loss absorbency requirement* [dostęp 04.11.2011].
- BCBS, (2012). *Core Principles for Effective Banking Supervision* [dostęp 14.09.2012].
- BCBS, (2014a). *Principles for effective supervisory colleges* [dostęp 26.06.2014].
- BCBS, (2014b). *Supervisory framework for measuring and controlling large exposures* [dostęp 15.04.2014].
- BCBS, (2017). *Basel III: Finalising post-crisis reforms* [dostęp 07.12.2017].
- BCBS, (2018a). *Stress testing principles* [dostęp 17.10.2018].
- BCBS, (2018b). *Global systemically important banks: Revised assessment methodology and the higher loss absorbency requirement* [dostęp 05.07.2018].
- Blinder, A. (2013). *After the Music Stopped. The Financial Crisis, The Response, And The Work Ahead*. Penguin.
- BNP Paribas Polska, (2020). *Raport roczny 2019: Kluczowe informacje o banku i grupie*, <https://raportroczny.bnpparibas.pl/o-banku/kluczowe-informacje-o-banku-i-grupie/> [dostęp 07.03.2021].
- BNP Paribas Polska, (2021). *Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej BNP Paribas Polska SA w roku 2020*, <https://www.bnpparibas.pl/relacje-inwestorskie/raporty-gieldowe/raporty-okresowe> [dostęp 07.03.2021].

- Business Insider Polska, (2020). *Niebezpiecznie poszerzyło się partyjne władztwo nad polityką kredytową banków – ostrzega Jerzy Hausner*, 05.06.2020, <https://businessinsider.com.pl/finanse/jerzy-hausner-o-upanstwowieniu-bankow-i-kryzysie-bankowym/cj71n73> [dostęp 07.03.2021].
- Chiu, Iris H-Y and Wilson, J. (2019). *Banking Law and Regulation*. Oxford: Oxford University Press.
- CitiHandlowy, (2021). *Edukacja ekonomiczna*, <https://www.citibank.pl/poland/kronenberg/po-lish/edukacja-finansowa.htm> [dostęp 07.03.2021].
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrek-tywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (Dz.Urz. L 176 z dnia 27.06.2013, s. 338), ze zm.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiająca ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/EU oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012, (Dz.Urz. L 173 z dnia 12.06.2014, s. 190) ze zm.
- EBA, (2017). *Guidelines on Connected Clients under Article 4(1)(39) Regulation (EU) No 575/2013*, 14.11.2017.
- FSB, (2010). *Intensity and Effectiveness of SIFI Supervision. Recommendations for en-hanced supervision* [dostęp 02.11.2010].
- FSB, (2014a). *Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions* [dostęp 15.10.2014].
- FSB, (2014b). *Principles on Loss-absorbing and Recapitalisation Capacity of G-SIBs in Resolution. Total Loss-absorbing Capacity (TLAC) Term Sheet* [dostęp 09.11.2015].
- FSB, (2020). *2020 list of global systemically important banks (G-SIBs)*, 11.11.2020.
- Goldman Sachs, (2021). *Poland*, <https://www.goldmansachs.com/worldwide/poland/> [dostęp 07.03.2021].
- ING Bank Śląski (2020). *Zintegrowany Raport Roczny 2019*, <https://raportroczny.ing.pl/zrownowa-zony-rozwoj-i-csr/odpowiedzialnosz-spoleczna-i-edukacja-finansowa/> [dostęp 7.03.2021].
- ING Groep Annual Report 2019, (2021), <https://www.ing.com/Investor-relations/Financial-perfor-mance/Annual-reports.htm> [dostęp 07.03.2021].
- International Monetary Fund, Bank for International Settlements, Financial Stability Board [IMF, BfIS, FSB], (2009). *Report to G20 Finance Ministers and Governors, Guidance to Assess the Systemic Importance of Financial Institutions, Markets and Instruments*, October 2009, 2, <https://www.imf.org/external/np/g20/pdf/100109.pdf> [dostęp 07.03.2021].
- KNF, (2020). *Przegląd adekwatności wskaźnika bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym*, 09.11.2020, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Przeglad_adekwatnosci_wska-znika_bufora_innej_instytucji_o_znaczeniu_systemowym_71357.pdf [dostęp 07.03.2021].
- KNF, (2021). *Porozumienia w ramach kolegów nadzorczych*, https://www.knf.gov.pl/o_nas/wspol-praca_miedzynarodowa/porozumienia [dostęp 07.03.2021].
- List of Citigroup Inc. subsidiaries, (2011). 31 December, https://google.brand.edgar-online.com/efxapi/EFX_dll/EDGARpro.dll?FetchFilingHtmlSection1?SectionID=8433763-1765346-1791491&SessionID=S7f7eCJwqZ-xhP7 [dostęp 07.03.2021].
- Lybeck, J. (2016). *The Future of Financial Regulation. Who should pay for the failure of American and European bank?* Cambridge University Press.

- Morgan Stanley Poland, (2012). *Alicja Kornasiewicz joins Morgan Stanley as a Senior Adviser in Poland and CEE*, 26.01.2012, https://www.morganstanley.com/press-releases/alicia-kornasiewicz-joins-morgan-stanley-as-a-senior-adviser-in-poland-and-cee_04615a1e-ad67-42cd-a922-703bfb0a0690 [dostęp 07.03.2021].
- Morgan Stanley Poland, (2021). *About Us*, <https://www.morganstanley.com/about-us/global-offices/europe-middle-east-africa/poland> [dostęp 07.03.2021].
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/876 z dnia 20 maja 2019 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wskaźnika dźwigni, wskaźnika stabilnego finansowania netto, wymogów w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych, ryzyka kredytowego kontrahenta, ryzyka rynkowego, ekspozycji wobec kontrahentów centralnych, ekspozycji wobec przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania, dużych ekspozycji, wymogów dotyczących sprawozdawczości i ujawniania informacji, a także rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Urz. L 150/1 z dnia 07.06.2019).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Urz. L 176 z dnia 27.06.2013, s. 1), ze zm.
- Rozporządzenie Rady (UE) NR 1024/2013 z dnia 15 października 2013 r. powierające Europejskiemu Bankowi Centralnemu szczególne zadania w odniesieniu do polityki związanej z nadzorem ostrożnościowym nad instytucjami kredytowymi (Dz.Urz. L 287/63 z dnia 29.10.2013), ze zm.
- Santander Polska, (2021). *Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej Santander Bank Polska SA w roku 2020*, https://www.santander.pl/regulation_file_server/time20210223094128/download?id=162275&lang=pl_PL#_Toc64809024 [dostęp 07.03.2021].
- Siemionczyk, G. (2018). JP Morgan wciąż nie wie, co chce robić w Polsce. *Rzeczpospolita*, 25.09.2018, <https://www.rp.pl/Banki/309259913-JP-Morgan-wciaz-nie-wie-co-chce-robic-w-Polsce.html> [dostęp 07.03.2021].
- Société Générale, (2021). *About us*, <https://cib.societegenerale.pl/en/about/> [dostęp 07.03.2021].
- Sorkin, A.R. (2009). *Too Big To Fail*. UK: Penguin.
- State Street in Poland, (2021). *About*, <https://www.statestreet.com/about/office-locations/poland-polishversion.html> [dostęp 07.03.2021].
- Taibbi, M. (2010). The Great American Bubble Machine. *Rolling Stone*, 5.04.2010, <https://www.rollingstone.com/politics/politics-news/the-great-american-bubble-machine-195229/> [dostęp 04.03.2021].
- Tooze, A. (2018). *Crashed: How a Decade of Financial Crises Changed the World*. Viking
- UniCredit Services, (2021). *About Us*, <https://www.unicreditgroup.eu/en/microsites/unicreditservices.html> [dostęp 07.03.2021].
- Zadłużenia.com, <https://www.zadluzenia.com/banki-w-polsce/> [dostęp 07.03.2021].

Przyjęto/Accepted: 28.08.2021.
Opublikowano/Published: 05.11.2021.